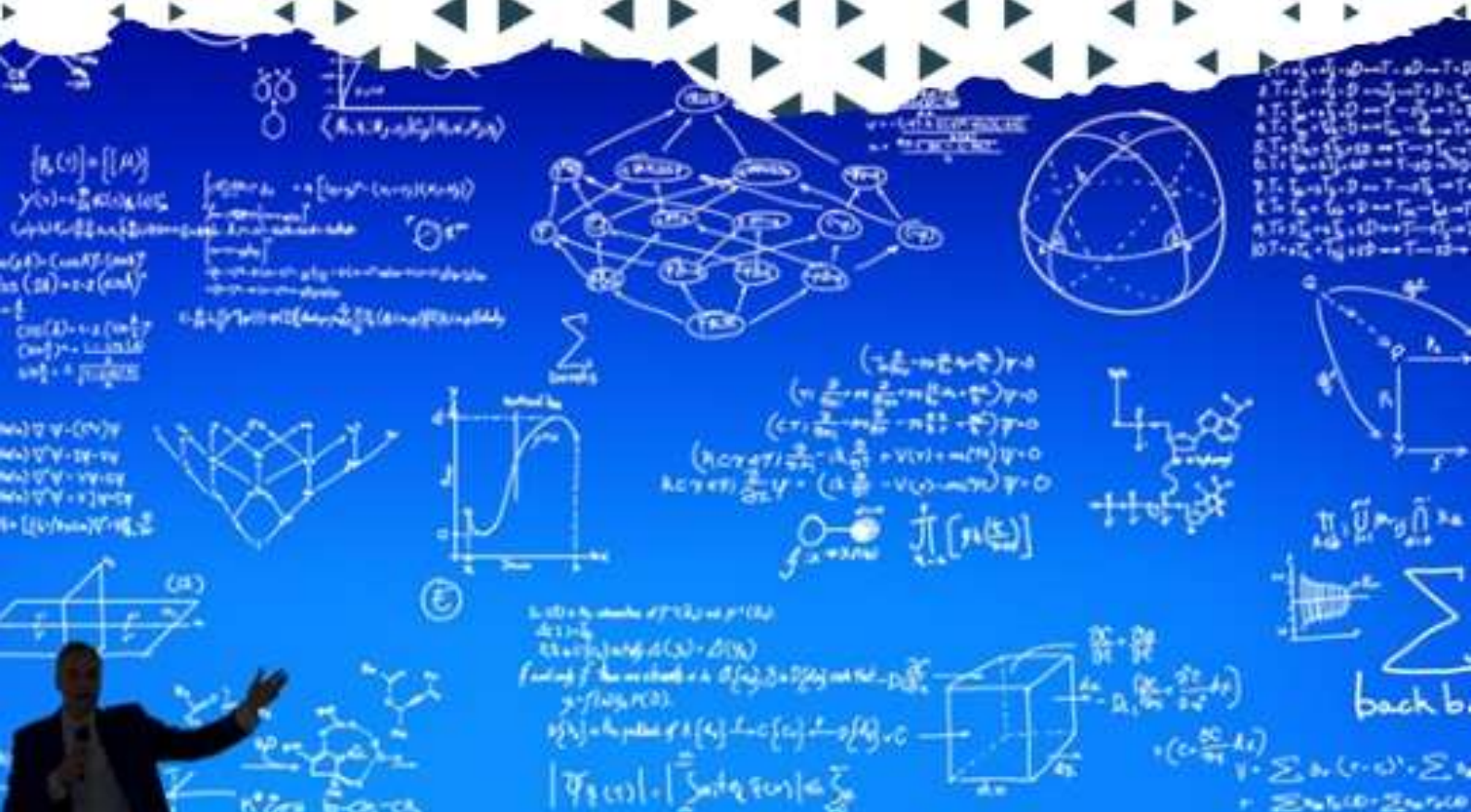

INNOVATIVE WORLD
Ilmiy tadqiqotlar markazi

ZAMONAVIY ILM-FAN VA TA'LIM: MUAMMO VA YECHIMLAR ILMIY-AMALIY KONFERENSIYA

+998335668868

<https://innoworld.net>

zenodo

OpenAIRE

2025

**«INNOVATIVE WORLD» ILMIY TADQIQOTLARNI QO'LLAB-
QUVVATLASH MARKAZI**

**«ZAMONAVIY ILM-FAN VA TADQIQOTLAR: MUAMMO VA
YECHIMLAR» NOMLI 2025-YIL № 5-SONLI ILMIY, MASOFAVIY,
ONLAYN KONFERENSIYASI**

**ILMIY-ONLAYN KONFERENSIYA TO'PLAMI
СБОРНИК НАУЧНЫХ-ОНЛАЙН КОНФЕРЕНЦИЙ
SCIENTIFIC-ONLINE CONFERENCE COLLECTION**

Google Scholar

ResearchGate

zenodo

ADVANCED SCIENCE INDEX

OpenAIRE

**Academic
Resource
Index
ResearchBib**

Directory of Research Journals Indexing

www.innoworld.net

O'ZBEKISTON-2025

ONA TILI TA'LIMIDA INTERFAOL METODLARNING**SAMARADORLIGI: METODIK TAHLIL****Shoolimxonova Hilola Abbosxon qizi**

Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat O'zbek tili

va adabiyoti universiteti 4- kurs talabasi

hilolasholimxanova@gmail.com

Annotatsiya: Mazkur maqolada ona tili ta'limi jarayonida interfaol metodlardan foydalanishning nazariy va amaliy jihatlarini tahlil qilinadi. Tadqiqotda interfaol yondashuvlarning o'quvchilarning nutqiy faolligi, mustaqil fikrlashi hamda kommunikativ kompetensiyasini rivojlantirishdagi o'rni metodik nuqtayi nazardan yoritilgan. Shuningdek, ona tili darslarida qo'llanilayotgan an'anaviy va interfaol metodlar o'rtasidagi farqlar taqqoslanib, interfaol metodlarning samaradorligini oshiruvchi omillar aniqlangan. Maqolada interfaol ta'limning didaktik imkoniyatlari, o'qituvchi va o'quvchi hamkorligiga asoslangan ta'lim muhiti yaratish masalalari ham tahlil etiladi. Tadqiqot natijalari ona tili darslarini samarali tashkil etish va metodik faoliyatni takomillashtirishda muhim ilmiy-amaliy ahamiyatga ega.

Kalit so'zlar: ona tili ta'limi, interfaol metodlar, metodik tahlil, nutqiy kompetensiya, ta'lim samaradorligi, o'quv faolligi.

KIRISH. Bugungi globallashuv sharoitida ta'lim tizimida yuz berayotgan tub islohotlar o'quv jarayonining mazmuni va uni tashkil etish shakllariga yangicha yondashuvlarni talab etmoqda. Xususan, ona tili ta'limi o'quvchilarda kommunikativ savodxonlik, mustaqil fikrlash hamda nutqiy madaniyatni shakllantiruvchi yetakchi fanlardan biri sifatida alohida ahamiyat kasb etadi. Shu bois, ona tili darslarida ta'lim samaradorligini oshirish, o'quvchilarning faolligini ta'minlash va ularni o'quv jarayonining faol ishtirokchisiga aylantirish dolzarb metodik muammolardan biri hisoblanadi. Zamonaviy pedagogik tadqiqotlarda ta'lim jarayonini shaxsga yo'naltirilgan, kompetensiyaviy va faoliyatga asoslangan yondashuvlar asosida tashkil etish zarurligi ta'kidlanmoqda. Mazkur yondashuvlar doirasida interfaol metodlar o'quvchilarning bilish faoliyatini faollashtirish, bilimlarni amaliyot bilan uyg'unlashtirish hamda ijtimoiy-muloqot ko'nikmalarini rivojlantirish imkonini beradi. Interfaol metodlarning qo'llanilishi o'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi an'anaviy biryoqlama munosabatni ikki tomonlama hamkorlikka asoslangan ta'lim modeliga aylantiradi.

Ona tili ta'limi metodikasiga oid ilmiy manbalarda interfaol metodlarning alohida jihatlarini yoritilgan bo'lsa-da, ularning tizimli qo'llanilishi, metodik samaradorligini aniqlash va amaliy natijalar bilan asoslash masalalari yetarli darajada chuqur tahlil etilmagan. Aksariyat tadqiqotlarda interfaol metodlar umumiy pedagogik nuqtayi nazardan talqin qilinib, ona tili darslarining mazmuniy va lingvodidaktik xususiyatlari bilan uzviy bog'liqligi yetarli ochib berilmagan. Shu nuqtayi nazardan, mazkur tadqiqot ona tili ta'limida interfaol metodlardan foydalanishning metodik samaradorligini aniqlash, ularning o'quvchilarning nutqiy kompetensiyasi va o'quv faolligiga ta'sirini tahlil qilishga qaratilgan. Tadqiqotning maqsadi ona tili darslarida interfaol metodlarning

qo'llanilish imkoniyatlarini metodik jihatdan asoslash va ularni samarali tashkil etish bo'yicha ilmiy xulosalar ishlab chiqishdan iborat.

Mazkur maqola natijalari ona tili ta'limi metodikasini takomillashtirish, dars jarayonini samarali tashkil etish hamda zamonaviy pedagogik texnologiyalarni amaliyotga joriy etishda ilmiy-amaliy ahamiyatga ega bo'lib, xalqaro ilmiy hamjamiyat uchun ham dolzarb hisoblanadi.

ASOSIY QISM.

Ona tili ta'limida interfaol metodlarning nazariy asoslari:

Ta'lim jarayonida interfaol metodlarning paydo bo'lishi va rivojlanishi pedagogik faoliyatni shaxsga yo'naltirilgan yondashuv asosida tashkil etish zarurati bilan chambarchas bog'liq. Interfaol metodlar o'quvchini ta'lim jarayonining passiv qabul qiluvchisidan faol ishtirokchisiga aylantirishga xizmat qiladi. Ona tili ta'limida mazkur metodlar til birliklarini o'zlashtirish bilan birga, ularning nutqiy vazifalarini anglash va amaliy muloqot jarayonida qo'llash imkonini beradi. Nazariy jihatdan interfaol metodlar faoliyatga asoslangan, kommunikativ va kompetensiyaviy yondashuvlarning uyg'unlashuvi sifatida talqin etiladi. Bu yondashuvlar ona tili darslarida o'quvchilarning tinglash, o'qish, yozish va gapirish ko'nikmalarini kompleks rivojlantirishga yo'naltirilgan bo'lib, bilimlarning mustahkam o'zlashtirilishini ta'minlaydi. Shu bilan birga, interfaol metodlar ta'lim jarayonida muammoli vaziyatlar yaratish, bahs-munozaralar tashkil etish va ijodiy topshiriqlardan foydalanish orqali o'quvchilarning tanqidiy fikrlashini rivojlantiradi. Ona tili metodikasida interfaol metodlarning nazariy asoslarini belgilashda didaktikaning ongli va faol o'qitish, uzluksizlik hamda tizimlilik tamoyillari muhim ahamiyat kasb etadi. Ushbu tamoyillar asosida tashkil etilgan darslar o'quvchilarning tilga oid bilimlarini chuqurlashtirish bilan birga, ularni real kommunikativ vaziyatlarga moslashishga tayyorlaydi.

Ona tili darslarida qo'llaniladigan interfaol metodlar va ularning metodik xususiyatlari:

Ona tili darslarida interfaol metodlar turli shakl va usullarda qo'llanilishi mumkin. Jumladan, "aqliy hujum", kichik guruhlarda ishlash, muammoli savollar asosida bahs-munozara, rolli o'yinlar hamda klaster va konseptual xaritalar tuzish kabi metodlar til birliklarini o'zlashtirish jarayonini faollashtiradi. Ushbu metodlar o'quvchilarning mavzu yuzasidan erkin fikr bildirishiga, o'z qarashlarini asoslashiga va nutqiy tajribasini boyitishiga xizmat qiladi. Metodik nuqtayi nazardan interfaol metodlarning samaradorligi ularning dars mazmuniga mosligi, o'quvchilarning yosh va psixologik xususiyatlarini inobatga olgan holda tanlanishi bilan belgilanadi. Masalan, grammatik tushunchalarni o'rganishda muammoli vaziyatlarga asoslangan metodlar, matn ustida ishlash jarayonida esa munozara va ijodiy topshiriqlar yuqori natija beradi. Bu jarayonda o'qituvchi fasilitator sifatida faoliyat yuritib, o'quvchilarni mustaqil xulosa chiqarishga yo'naltiradi.

Shuningdek, interfaol metodlar ona tili darslarida nazariy bilimlarni amaliy mashqlar bilan uyg'unlashtirish imkonini beradi. O'quvchilar berilgan

topshiriqlarni bajarish jarayonida til birliklarining funksional imkoniyatlarini anglaydi va ularni nutqiy faoliyatda ongli ravishda qo'llashga o'rganadi.

Interfaol metodlarning o'quvchilarning nutqiy kompetensiyasiga ta'siri:

Interfaol metodlarning asosiy afzalliklaridan biri o'quvchilarning nutqiy kompetensiyasini rivojlantirishga yo'naltirilganligidir. Ushbu metodlar yordamida o'quvchilar nafaqat til qoidalarini o'zlashtiradi, balki ularni muloqot jarayonida qo'llash ko'nikmalarini ham shakllantiradi. Natijada o'quvchilarning og'zaki va yozma nutqi rivojlanib, mantiqiy fikrlash darajasi oshadi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, interfaol metodlar asosida tashkil etilgan darslarda o'quvchilarning nutqiy faolligi an'anaviy darslarga nisbatan sezilarli darajada yuqori bo'ladi. Guruhli ishlar va munozaralar jarayonida o'quvchilar o'z fikrini erkin ifodalash, boshqalarning fikrini tinglash va baholash imkoniyatiga ega bo'ladi. Bu esa kommunikativ kompetensiyaning shakllanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Bundan tashqari, interfaol metodlar o'quvchilarning ijodiy yondashuvini rivojlantirib, mustaqil fikrlash va muammoni hal etish ko'nikmalarini mustahkamlaydi. Ona tili darslarida bunday metodlardan muntazam foydalanish o'quvchilarning fan bo'yicha bilimlarini chuqurlashtirish bilan birga, ularning shaxsiy rivojlanishiga ham xizmat qiladi.

Interfaol metodlardan foydalanishda yuzaga keladigan metodik muammolar va ularni bartaraf etish yo'llari:

Interfaol metodlarning samaradorligi ularni qo'llash jarayonida yuzaga keladigan ayrim metodik muammolar bilan chambarchas bog'liq. Jumladan, dars vaqtining cheklanganligi, o'quvchilarning faollik darajasidagi farqlar hamda o'qituvchining metodik tayyorgarligi yetarli bo'lmagan holatlar interfaol metodlardan to'liq foydalanishga to'sqinlik qilishi mumkin. Mazkur muammolarni bartaraf etish uchun interfaol metodlarni darsning maqsad va vazifalariga mos holda rejalashtirish, topshiriqlarni aniq va tushunarli shaklda ishlab chiqish zarur.

Shuningdek, o'qituvchining metodik kompetensiyasini oshirish, interfaol metodlarni qo'llash bo'yicha tajriba almashish va amaliy seminarlar tashkil etish muhim ahamiyatga ega. Shu bilan birga, dars jarayonida barcha o'quvchilarni faol ishtirok etishga jalb etish, baholash mezonlarini aniq belgilash ham interfaol ta'lim samaradorligini oshiruvchi omillar sirasiga kiradi. Bu esa ona tili ta'limi jarayonida interfaol metodlarning tizimli va samarali qo'llanilishini ta'minlaydi.

XULOSA. Mazkur tadqiqot ona tili ta'limi jarayonida interfaol metodlardan foydalanishning metodik samaradorligini aniqlashga qaratildi. Tadqiqot natijalari interfaol yondashuvlar ona tili darslarida o'quvchilarning bilish faolligini oshirish, nutqiy kompetensiyasini rivojlantirish hamda ta'lim jarayonini samarali tashkil etishda muhim omil ekanligini ko'rsatdi. Interfaol metodlar orqali tashkil etilgan darslar o'quvchilarning til birliklarini ongli ravishda o'zlashtirishiga va ularni real kommunikativ vaziyatlarda qo'llashiga imkon yaratadi. Tahlillar shuni ko'rsatdiki, interfaol metodlar an'anaviy o'qitish usullariga nisbatan o'quvchilarning mustaqil fikrlashini, muloqotga kirishish

faolligini va ijodiy yondashuvini sezilarli darajada kuchaytiradi. Guruhli ishlar, bahs-munozaralar va muammoli topshiriqlar asosida olib borilgan ta'lim jarayoni o'quvchilar o'rtasida hamkorlikni mustahkamlab, ularning nutqiy tajribasini boyitadi. Natijada ona tili darslarida o'quvchilarning fan bo'yicha bilimlari tizimli va barqaror shakllanadi. Shuningdek, tadqiqot davomida interfaol metodlardan foydalanishda o'qituvchining metodik tayyorgarligi, dars mazmunining puxta rejalashtirilishi hamda o'quvchilarning yosh va individual xususiyatlarini inobatga olish muhim ahamiyatga ega ekani aniqlandi. Interfaol metodlarni samarali qo'llash o'qituvchidan fasilitatorlik rolini egallashni, ya'ni o'quvchilarning mustaqil faoliyatini yo'naltirish va qo'llab-quvvatlashni talab etadi.

Muallif sifatida olib borilgan tahlillar va kuzatuvlarim shuni ko'rsatadiki, ona tili ta'limida interfaol metodlardan foydalanish nafaqat o'quvchilarning bilim darajasini oshiradi, balki ularning shaxs sifatida shakllanishiga ham sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Amaliy tajribalar davomida interfaol yondashuv asosida tashkil etilgan darslarda o'quvchilarning mavzuga bo'lgan qiziqishi ortgani, nutqiy faolligi kuchaygani va mustaqil fikr bildirishga bo'lgan intilishi yaqqol namoyon bo'ldi. Shaxsiy kuzatuvlarimga tayanib aytishim mumkinki, an'anaviy dars shakllarida kamroq ishtirok etadigan o'quvchilar ham interfaol metodlar orqali o'z imkoniyatlarini namoyon etish imkoniga ega bo'ldi. Guruhli ishlar va bahs-munozaralar jarayonida o'quvchilar o'z fikrini erkin ifodalash, mantiqiy asoslash va tengdoshlarining qarashlariga hurmat bilan yondashish ko'nikmalarini egalladi. Bu holat ona tili darslarining tarbiyaviy va rivojlantiruvchi ahamiyatini yanada oshirdi.

Xulosa qilib aytganda, shaxsiy munosabat sifatida ta'kidlash joizki, interfaol metodlar ona tili ta'limining samaradorligini oshirishda muhim metodik vosita bo'lib, ularni tizimli va maqsadga muvofiq qo'llash ta'lim sifatini yangi bosqichga olib chiqadi. Mazkur yondashuv kelgusida ona tili metodikasini rivojlantirishga qaratilgan ilmiy izlanishlar uchun ham istiqbolli yo'nalish hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOT RO'YXATI

1. Abduazizov, A. A. (2019). *Ona tili o'qitish metodikasining nazariy asoslari*. Toshkent: Fan.
2. Saidova, M. S. (2020). *Boshlang'ich sinflarda ona tili ta'limi metodikasi*. Toshkent: O'qituvchi.
3. Karimova, D. A. (2021). Ona tili darslarida interfaol metodlardan foydalanishning metodik xususiyatlari. *Ta'lim va innovatsiya*, 2(4), 56-61.
4. Yo'ldoshev, J. G'. (2018). *Zamonaviy pedagogik texnologiyalar va interfaol metodlar*. Toshkent: Iqtisod-Moliya.
5. Usmonov, S. A. (2017). Ta'lim jarayonida interfaol metodlarning didaktik imkoniyatlari. *Pedagogik ta'lim*, 3, 22-27.
6. Rahmonov, N. R. (2019). Ona tili darslarida nutqiy kompetensiyani rivojlantirish masalalari. *Til va adabiyot ta'limi*, 1, 14-18.
7. Xolmatova, G. B. (2020). O'quvchilar nutqini rivojlantirishda interfaol metodlarning ahamiyati. *Uzluksiz ta'lim*, 5, 41-45.
8. Qodirova, D. T. (2021). Boshlang'ich ta'limda interfaol yondashuv asosida darslarni tashkil etish. *Boshlang'ich ta'lim*, 2, 33-37.